

جامعه‌شناسی پدیده‌شناختی؛ بصیرت و تجربه در جامعه مدرن

نویسنده: هاروی فرگوسن

ناشر: انتشارات سیج

مکان نشر: لندن

سال انتشار: ۲۰۰۶، چاپ اول، ۲۳۵ صفحه

ابوالفضل مسلمی

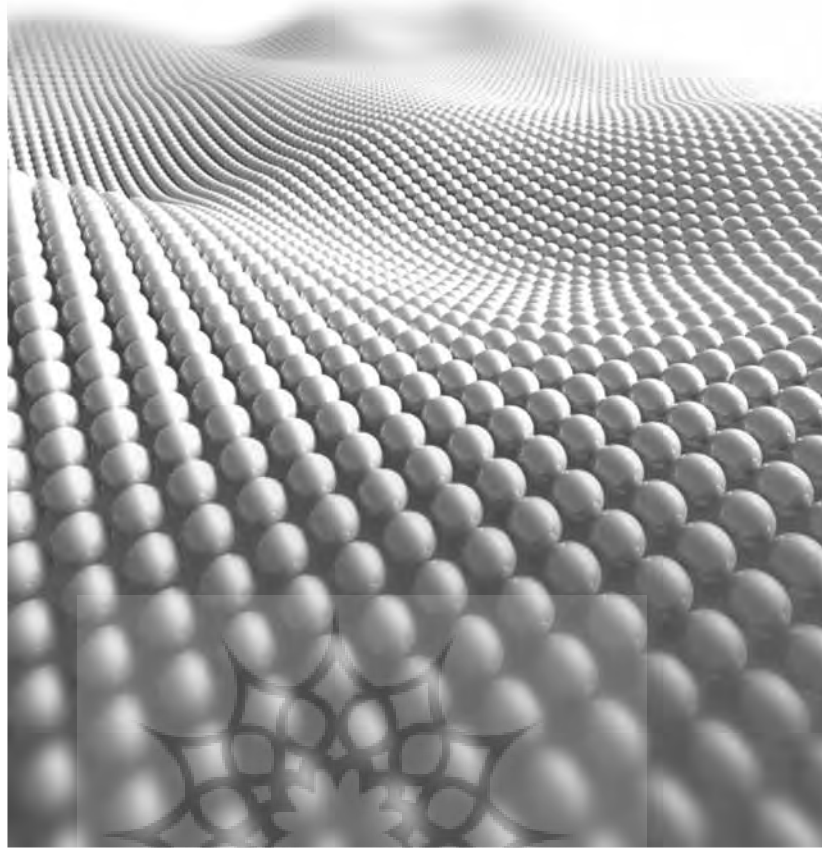
Phenomenological Sociology; Insight and Experience in Modrn Society. Sage. (۲۰۰۶).Ferguson,Harvie

تأمل قرار دهند باید با مشارکت یکدیگر بصیرت‌های خود را وضوح بخشند» (ص ۲).

جامعه‌شناسی تاریخی نیازمند این است که با پدیده‌شناسی رابطه داشته باشد؛ نه تنها به این خاطر که این ارتباط می‌تواند نقطه‌ی تماس این دو رشته را برقرار سازد، بلکه همچنین به این دلیل که هر دو رشته ممکن است به خاطر ویژگی‌های خود نادیده گرفته شوند. برای مثال در انگلستان، فیلسوفان توجه اندکی به پدیده‌شناسی می‌کنند و آن را به عنوان «فلسفه قاره‌ای» نادیده می‌گیرند. همین امر در مورد جامعه‌شناسی تاریخی نیز صادق و معتبر است. بسیاری از جامعه‌شناسان، جامعه‌شناسی تاریخی را نادیده می‌گیرند زیرا عموماً علاقه‌ای ندارند تا موضوعاتی را دنبال کنند که به نظر آن‌ها بیرون از جامعه‌ی خودشان قرار می‌گیرند. نویسنده تلاش می‌کند تا در این کتاب نشان دهد که پیوند استواری میان جامعه‌شناسی تاریخی و پدیده‌شناسی وجود دارد. هدف این کتاب بازنگری کلی رابطه‌ی میان فلسفه و جامعه‌شناسی، به ویژه رابطه‌ی میان پدیده‌شناسی و جامعه‌شناسی تاریخی می‌باشد. روش نویسنده بدین نحو است که فلسفه را به لحاظ جامعه‌شناختی و جامعه‌شناسی را به لحاظ فلسفی در نظر می‌گیرد. بدین ترتیب، نویسنده نقش تجربه‌ی مدرن را در هر یک از آن‌ها و ویژگی کلی این تجربه را توصیف می‌کند. اما چنین توصیفی نباید به عنوان بررسی جامع و کامل این موضوع تلقی شود زیرا روشی که در این جا به کار می‌رود بررسی بینامتنی است.

آیا جامعه‌شناسان باید با فلسفه سروکار داشته باشند؟ آیا فیلسوفان باید به جامعه‌شناسی توجه نمایند؟ به نظر نویسنده می‌توان این پرسش را به قرار ذیل پاسخ داد: «اگر قرار باشد که جامعه‌شناسان یک جامعه‌شناسی مستحکم را به وجود آورند، پس باید با فلسفه سروکار داشته باشند؛ همچنین اگر قرار باشد که فیلسوفان آرمان فلسفه را تحقق بخشند، در این صورت باید به جامعه‌شناسی توجه نمایند. بدیهی است که فلسفه همواره منبع سرشار تأمل و توصیفی بوده است و خواهد بود که برای فهم جامعه‌شناختی جامعه‌ی مدرن حیاتی می‌باشد. جامعه‌شناسی نیز بصیرت‌هایی را آشکار می‌سازد که برای پژوهش تاریخی فلسفه ضروری می‌باشد. هر دوی این‌ها می‌توانند مکمل یکدیگر باشند و به یکدیگر نیاز دارند».

نویسنده معتقد است که تخصصی شدن علوم و استقلال آن‌ها باعث شده است که جامعه‌شناسی و فلسفه از یکدیگر جدا شوند. اما جامعه‌شناسی نمی‌تواند آن چنان که باید جامعه را تنها از طریق روش‌ها و مفاهیم منحصر به فردش درک کند. فلسفه نیز نمی‌تواند یکسره با مفهوم پردازی خودش به واقعیت دست یابد. نویسنده در این باره می‌گوید: «نه جامعه و نه واقعیت به راحتی در شکلهایی از فهم که توسط جامعه‌شناسی و فلسفه ایجاد شده‌اند به بیان در نمی‌آیند. مباحث و موضوعاتی که گفتمان جامعه‌شناختی و فلسفی را بنیان می‌نهند از اهمیت عملی برخوردارند. از این‌رو، فیلسوفان و جامعه‌شناسان برای این‌که بتوانند موضوعات محوری عصر حاضر را به نحو نظام‌مند مورد

بخش ۲: استلزامات

- ۵ تجربه: جامعه‌شناسی تاریخی رویکرد طبیعی
 - ۶ ابهام‌ها: معماهای سه گانه در عصر مدرن
 - ۷ جامعه: تقلیل‌های جامعه‌شناختی
 - ۸ بی‌تفاوتی: نسبت به تجربه معاصر
- نتیجه: جامعه‌شناسی پدیده‌شناختی

ارزیابی:

نقطه‌ی قوت این کتاب را می‌توان در موضوع و روشی دید که نویسنده دنبال می‌کند. از یک سو نویسنده به موضوع ویژه‌ای پرداخته است که نسبت میان پدیده‌شناسی و جامعه‌شناسی را پژوهش می‌نماید و از سوی دیگر روش بینامتنی را برگزیده تا بتواند با تفسیر و نقد، مسیر بنیان نهادن جامعه‌شناسی پدیده‌شناختی را هموار سازد. نویسنده در همین راستا تلاش می‌کند تا نظمی منطقی را دنبال نماید. اما این کتاب با کاستی‌هایی نیز روبرو است از جمله این که نویسنده برای تفسیر پدیده‌شناسی به متون اصلی آلمانی هوسرل مراجعه نمی‌کند و از ترجمه‌های انگلیسی آثار وی بهره می‌برد.

کتاب به دو بخش تقسیم می‌گردد. بخش ۱ زمینه‌ی تاریخی پدیده‌شناسی را از آن جهت که به عنوان فلسفه‌ی مدرنیته تلقی می‌شود پیگیری و ترسیم می‌کند. در ادامه نحوه‌ی تأثیرگذاری این فلسفه بر جامعه‌شناسی مدنظر قرار می‌گیرد. نویسنده اذعان می‌کند که وظیفه‌ی این کتاب تفسیر جامع و کامل فلسفه‌ی هوسرل نیست، بلکه ارائه‌ی خوانشی جدید از تجربه‌ی معاصر است.

بخش ۲ به صورت اجمالی، یک جامعه‌شناسی پدیده‌شناختی از مدرنیته را از طریق تفسیر جامعه‌شناختی پژوهش‌های پدیده‌شناختی و تفسیر پدیده‌شناختی پژوهش‌های جامعه‌شناختی فراهم می‌نماید. نویسنده در نهایت هدف خود را چنین بیان می‌کند: «هدف این دو بخش و این دو رویکرد فراهم نمودن بینش و بصیرت در مورد پدیده‌ی جامعه‌ی مدرن است.» (ص ۱۴)

عناوین کتاب:

مقدمه: پدیده‌شناسی و جامعه‌شناسی

بخش ۱: تبیین‌ها

۱ شگفتی و حیرت: تولد و نوزایی امر پدیداری

۲ بصیرت: توصیف ادموند هوسرل از تجربه

۳ دگرگونی: روش و موضوع در توسعه پدیده‌شناسی

۴ دیالوگ: پدیده‌شناسی در نظریه اجتماعی